

Nr 121.

Af herr **Branting**, om ändring af § 4 i förordningen angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter den 17 nov. 1908.

Med anledning af det orimliga i att utländska artister, som uppträdde här i landet vid konserter och dramatiska föreställningar stundom med mycket högt gage, härför påfördes endast en afgift af högst 3 kr., skref Riksdagen den 22 april 1903 till Konungen och begärde att dessa avgifter måtte utgå i skäligt förhållande till inkomsten. Sedan äfven svenska musiker begärt stark skattläggning af sina utländska konkurrenter, upptogs frågan i proposition till 1908 års riksdag.

Finansministern hade därvid ansett sig böra föreslå utsträckning af denna s. k. artistskatt på utlänningar till ett område, som hvarken Riksdagen i sin skrifvelse berört eller petitionärer gjort någon framställning om, nämligen *föredrag*. Dessa inskötos i förslaget mellan »musikalisk, dramatisk eller litterär föreställning» och »cirkus- eller varitéföreställning». Med hänsyn till kontrollen af dessa nya föreskrifter skulle det hädanefter icke vara nog med en enkel anmälan till polisen från anordnarens sida vid dessa föredrag. Polisen skulle, innan de finge hållas, afgöra om tillstånd skulle lämnas, hvarom resolution skulle lösas; med mindre kunde icke en sådan farlighet få ske som att en utländsk man höll ett föredrag, med eller utan tolk, inför svensk publik. Ändringen innebar alltså en afsevärd utvidgning af det administrativa maktområdet gentemot den gamla fria yttranderätten här i landet och öppnade möjligheter för en

trakasserande förhandscensur. Men sådana betänkligheter tyckas icke ha ett ögonblick oroat herr finansministern, lika litet som herr civilministern, med hvilken den förre rådgjort om poliskontrollens detaljer.

Lika fullt vågade icke ens finansministern själf tillämpa sin ensidiga beskattningssynpunkt öfver hela det område han dragit in under sin rubrik »föreställningar». När han tänkte på sådana, som kunna hänföras till andaktsöfning eller föreläsning vid läroanstalt, ryggade han tillbaka. De religiösa intressena och den under statens uppsikt organiserade undervisningsverksamheten ville han frikalla från skatt. Men därmed har han själf brutit sönder sin egen princip, i kraft hvaraf han drog in »föredragen» på ett område, där de intet ha att skaffa, och han har medgifvit att den andliga förbindelsen människor emellan, som förmedlas genom föredrag, är ett så viktigt samhällsintresse, att den ej bör försvåras genom småaktiga skattebestämmelser.

Bevillningsutskottet år 1908 afstyrkte också denna opåkallade utvidgning af artistskatten utöfver den artistvärld, där fog för dess omläggning fanns. Utskottet erinrade om att föredrag merendels äga »rent instruktivt eller uppbyggligt syfte» och därför fortfarande böra vara fria från särskild bevillningsafgift. För K. M:ts förslag i denna del reserverade sig emellertid fyra ledamöter från Första och två från Andra kammaren. I den sistnämnda kammaren gjordes dock ingen gensaga mot utskottets ståndpunkt, som utan debatt godkändes. I Första kammaren framhöll däremot den förste talaren att »vi ha stor anledning befara besök från utlandet af personer, som komma att hålla helt andra än instruktiva och uppbyggliga föredrag», och ehuru det sedan, från annan reservant, framhölls att bestämmelsen dock icke lämpade sig till »andlig karantänsinrättning», kan man nog förutsätta att äfven detta motiv icke varit utan sin inverkan på utgången. Första kammaren biföll nämligen utan votering K. M:ts hemställan, för hvilken bl. a. herr finansministern själf ur skatte-likställighetens synpunkt gick i elden. I den därpå följande gemensamma voteringen segrade Första kammarens kompakta mening, för hvilken där afgifvos 130 röster mot endast 9 för utskottets. I Andra kammaren hade man delat sig ungefär lika, men äfven där nu med någon öfvervikt för K. M:ts förslag, 112 röster mot 109.

Sedan den nya förordningen 1909 trätt i kraft ha upprepade erfarenheter bekräftat att införandet af »föredrag» som ett objekt för denna artistskatt varit ett missgrepp, som lett till trakasserier och måst ställa vår svenska yttrandefrihet i en ganska egendomlig dager inför utländska iakt-

tagare. När t. ex. i höstas, i sammanhang med den internationella socialistiska kongressen i Köpenhamn, åtskilliga synnerligen framstående utländska politiker besökte äfven Sverige och det därvid sattes i fråga att några af dem skulle tala om sitt hemlands förhållanden inför svenska meningsfränder och svensk allmänhet, var det ingalunda angenämt att för dem nödgas klargöra att vår lagstiftning jämställde dem med kringresande varietéartister, att för deras »föreställning» erfordrades särskildt polistillstånd, som förutsatte noggranna uppgifter om ålder, bostad och yrke, samt att allt detta skedde för att svenska staten ej måtte eventuellt gå miste om några kronors skatt, därest till äfventyrs något litet honorar skulle ifrågakomma för föredraget. Det måste verka nästan groteskt, när t. ex. en af österrikiska riksrådets vicepresidenter utsattes för denna procedur, och man kan ingalunda förundra sig öfver att en amerikansk arbetsledare enträget begärde att få polisresolutionen om att han fick »uppträda» med sig som minne; den skulle bli af ganska stort kuriositetsintresse i hans hemland — om af för Sverige smickrande art må hvar och en själf föreställa sig. Och därest förordningen, som man väl bör förutsätta, tillämpas lika för alla, måste på samma sätt de utländska föredragsbållarna vid t. ex. den i Stockholm hållna internationella fredskongressens offentliga möten ha inregistrerats före sin »föreställning»; detsamma blir förhållandet med t. ex. den blifvande kvinnliga världskongressens eventuella mötestalarinnor; o. s. v.

I själfva verket torde väl alla vara ense därom att föredrag af nu omnämnd art, hvilka med de allt lifligare förbindelserna på alla andliga områden mellan Sverige och utlandet måste allt oftare återkomma, falla alldeles utanför de områden, där en artistskatt förnuftigtvis bör kunna utkrävas. Orimligheten framträder så mycket bjärtare i belysning af det redan omnämnda faktum, att hela denna polisapparat, som måste fungera äfven mot enbart instruktiva föredrag af de mest erkänt framstående män, sättes ur funktion så snart det gäller religiösa utläggningar, alldeles oafsedt deras kvalitet. Det är rätt, att så sker. Det är som det skall vara att t. ex. frälsningsarméns framstående engelska »general» fritt träder upp i ett fritt land. Men det bör råda likställighet, så att äfven för dem, hvilka vilja tala öfver vetenskapliga, sociala eller politiska ämnen, samma regel gäller som för oss alla, att ordningsmakten *icke* har någon pröfningsrätt på förhand utan först äger att ingripa därest i föredraget eller bland åhörarne något lagstridigt skulle förekomma.

Af 1908 års bevillningsutskott påpekades, att gränsen nog icke alltid

skulle bli lätt att draga mellan fria och beskattningsskyldiga föredrag. Ett särskildt uppseendeväckande fall har nyligen bekräftat detta. En här i riket sedan ett årtionde bosatt, mantals- och skattskrifven finsk man, rektor Uno Stadius, hvilken f. ö. sökt erhålla svensk medborgarrätt, ehuru hittills utan framgång, har hållit en mängd föreläsningar särskildt vid af godtemplarorden å skilda orter i Jämtlands län anordnade folkhögskolekurser. Han förmenade själf, att denna verksamhet borde likställas med »föreläsning vid läroanstalt», som ju är fritagen från skatt, men blef af myndigheterna ålagd att söka tillstånd för hvarje kurs och betala sin artistskatt på förhand, då kursen beviljats. Detta väckte i orten rätt stort uppseende, helst som det ifrågasattes att äfven för en mängd förut hållna föredrag artistskatten efteråt skulle utkrävas. Stadius klagade hösten 1910 häröfver hos K. M:t, anförande bl. a. att han årligen, på grund af själfdeklaration, betalat skatt äfven af sina inkomster som föreläsare. Konungens befallningshafvande, som hördes, höll sig till att Stadius icke var mantalsskrifven eller taxerad för någon rörelse i Jämtlands län och att Konungens befallningshafvande icke hade kännedom, huruvida Stadius på annat håll erlade skatt; hade intet att erinra mot själfva föreläsningsverksamheten, men ansåg under dessa förhållanden artistskatten tillämplig. Statskontoret fann det »icke behörigen utredt» huruvida eller i hvad mån föredrag af art att kunna betraktas som föreläsning vid läroanstalt ingått i klagandens föreläsningsverksamhet. K. M:t afslog den dec. 1910 den gjorda framställningen.

Det ser af handlingarna ut som om klaganden icke till sitt fredande framdragit allt han måhända kunnat åberopa. Men som hufvudintryck kvarstår, att här har den nya förordningen visat sig ägnad att verka direkt hämmande på en föreläsningsverksamhet för nykterhet och folkupplysning, hvilken af alla myndigheter på orten erhållit godt vitsord. Förhåller det sig som Stadius i sin skrifvelse uppger, att han erlagt i vanlig ordning skatt här i riket för äfven dessa sina inkomster, så skulle dessutom förordningen direkt ge upphof till en oskäligen dubbelbeskattning.

Jag kan sålunda icke finna annat än att erfarenheten till fullo bekräftat den mening 1908 års bevillningsutskott gentemot K. M:t sökte häfda i denna sak. De föredrag i upplysande syfte, som kunna af utläningar hållas inför svensk publik, anstår det icke vårt lands traditioner att misstänksamt och småaktigt mota med polisgodtycke och kraf på »artistskatt». Föreskriften har redan ledt till absurda konsekvenser och den har tillkommit blott för att åstadkomma en formell likställighet, utan hänsyn

Bihang till Riksd. prot. 1911. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 49 Häft. (Nr 119—121). 2

till andra än skattetekniska synpunkter på dessa områden, där dock ideella och principiella hänsyn måste följa utslaget. Den bör alltså med första upphävas, hvadan jag tillåter mig hemställa,

att Riksdagen måtte vidtaga den ändring i förordningen af 17 nov. 1908 angående bevillningsafgiften för särskilda förmåner och rättigheter, att ur § 4 mom. 1, a) ordet »föredrag» måtte utgå, hvarjämte som följd häraf mom. 10—13 torde böra erhålla den lydelse, som angifves i bevillningsutskottets förslag i dess betänkande nr 17 år 1908.

Stockholm den 26 januari 1911.

Hjalmar Branting.
